

2) сталі вислови, будова яких співвідносна з односкладними реченнями – *іжицю списати*: *От лиш не мовчить, то як піду до смотрителя, то так іжицю спише, що й не присядете* (Люборацькі, с. 51), *дати мордасів кому: Дав іще скільки мордасів: “Ви всі, – каже, – сучі діти, однакові!” та й чкурнув поза дімками* (Люборацькі, с. 153), *вчистити копу: Роздягли сірому і вчистили мало не копу. А він, неборак, щоб пікнув* (Люборацькі, с. 114), *дати нагаями кому: – Пані! Час на часу не стоїть! А звісне діло, – відказала вона, – що не стоїть час на часу: от і ти – то не битий ще, а не замовчиш, скажу нагаями дати* (Проти сили..., с. 380), *очі видерти кому: О. Яким вже розсердився. В тій стороні українці себе не забувають і хоч що кажи, не розсердиш так, як словом хахол. За це слово готов очі видерти* (Люборацькі, с. 138), *гріти стусанами* кого Обіруч уп’ялась теща зятеві в бороду, кров лється, аж по землі стигне – всі груди обом окровавила; а зять розведе руки, що сили стає, і що сили має – так і *гріє стусанами* під ребра (Люборацькі, с. 187).

Отже, фразеологічний фонд творів А.П. Свидницького багатий і різноманітний. Основна функція фразеологічних синонімів – це уточнення, деталізація зображуваних ознак. Уживання однієї одиниці замість іншої надає нової, додаткової інформації. Ця функція зумовлена необхідністю висловити тонкі семантичні й стилістичні відтінки. Багатий синонімічний словник є свідченням високої художньої майстерності автора, досконалого знання ним літературної та народнорозмовної української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авксентьев, Л.Г. (1983). *Сучасна українська мова. Фразеологія*. Харків, 137 с.
2. Жуков, В.П. (1986). *Русская фразеология*. Москва, 310 с.
3. Коломієць, М.П. і Регушевський, Є.С. (1988). *Словник фразеологічних синонімів*. Київ, 200 с.
4. Матвіяс, І.Г. (1990). *Українська мова і її говори*. Київ, 169 с.
5. Матвіяс, І.Г. (1998). *Варіанти української літературної мови*. Київ, 162 с.
6. Медведєв, Ф.П. (1982). *Українська фразеологія: Чому ми так говоримо*. Харків, 231 с.
7. Муромцева, О. Г. (2008). Мова роману «Люборацькі» Анатолія Свидницького. [В:] *З історії української літературної мови. Вибрані праці*. Харків, с.47–86.
8. Скрипник, Л. Г. (1973). *Фразеологія української мови*. Київ, 280 с.
9. Телия, В.Н. (1996). *Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты*. Москва, 286 с.
10. Ужченко, В.Д. і Ужченко, Д.В. (2005) *Фразеологія сучасної української мови*. Луганськ, 400 с.

УДК: 811.161.2'282

Наталія Коваленко
кандидат філологічних наук, доцент, доцент
кафедри української мови Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка
(Кам'янець-Подільський, Україна)
e-mail: ndm.kovalenko@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7810-1982

СИМВОЛІКА ЛЕКСЕМИ ГОЛКА У ФРАЗЕОЛОГІЧНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

У статті досліджено особливості вживання та просторове поширення лексики *голка* з усіма фонетичними і лексичними варіантами в складі фразеологічних одиниць. Матеріалом послуговували регіональні словники української мови, фразеологічні словники літературної мови та говірок, збірники діалектних текстів.

Визначено, що *голка* як важливий предмет домашнього господарювання відіграє важливу роль у народній обрядовості, є символічним предметом в обрядово-звичаєвих діях. Загальноукраїнські та діалектні фразеологізми кодують загальні ціннісні уявлення носіїв етносу та їх здатність характеризувати, давати оцінку чомусь чи комусь через компонент *голка*. На певних ареалах української мови спостерігаємо специфіку метафоричних перенесень, акценти на конкретних ознаках; виявлено, що в досліджуваних фразеологізмах українських говірок із компонентом *голка* актуалізовано значення ‘дуже худий (худа)’, ‘багатолюдно, тісно’, ‘сердита, зла, невдоволена людина’, підтверджено збіг структури та семантики одиниць, але збереження фонетичних діалектизмів.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, діалектне мовлення, говір, говірка, голка.

Kovalenko Nataliia. Symbol of the lexical unit needle in the frazeological picture of the world.

In the article the features of using and spatial distribution of the lexeme needle with all phonetic and lexical variants in phraseological units are researched. The material was provided by regional dictionaries of Ukrainian language, phraseological dictionaries of the literary language and dialects, collections of dialectal texts. It is specified that the needle, as an important household item plays an important role in folk ceremonies, is a symbolic subject in ceremonial and customary activities. Common Ukrainian and dialect phraseological units encode the general valuable representations of ethnic speakers and their ability to characterize, to evaluate something or someone through the needle component. In certain areas of Ukrainian language, we observe the peculiarities of metaphorical transfer, emphasis on specific features.

The processing of information by the intellectual sphere of a person on the basis of the experience in household management formed stereotypes and assessments in the collective ethnic consciousness. According to our materials, it was determined that in the studied phraseological units of Ukrainian dialects with a component needle the meanings of 'very thin', 'crowded, compact', 'angry, evil person' were foregrounded, the coincidence of the structure and semantics of the units, with the preservation of the phonetic dialect units were confirmed.

Key words: phraseological unit, dialectal speech, dialect, needle.

Загальновідомо, що фразеологізми відіграють важливу роль у творенні мовної картини світу українців, оскільки є її найвиразнішим складником. На номінацію того чи іншого типу оцінювання впливають соціолінгвістичні чинники, а фіксуючись у фразеологічній картині світу певного етносу, вони відтворюють мовну свідомість носіїв відповідної культури.

На різних територіях побутування українських говорів можна простежити деякі переваги у вживанні символічних компонентів у складі фразем, виділення різних ознак чи рис одного об'єкта в структурі фразеологізмів. Семантичні акценти пояснюють соціальними чинниками, навколишньою природою, територіальними особливостями ведення господарства, сільськогосподарськими традиціями, психологією сприйняття дійсності, правилами моралі, що відповідно фіксується у фразеологічній картині світу.

На сьогодні за даними емпіричної бази української мови переважно описано базові концепти у складі фразем – Бог, хліб, вогонь, вода, поріг, хата, серце (Н.Ф. Венжинович, О.М. Вікторіна, Н.І. Дем'янович, Н.Д. Коваленко, З.С. Мацюк, Н.О. Скоробагатко, В.Д. Ужченко, Д.В. Ужченко та ін.). У наукових працях останніх десятиріч спостережено, що з часом символіка слів-компонентів фразем набуває нових відтінків, особливо коли йдеться про їх вживання носіями сучасних говірок, що пов'язано з картиною світу інформанта.

Образні можливості назви предметів домашнього господарювання у складі фразеологізмів літературної української мови та діалектів не були предметом досліджень.

Мета роботи – проаналізувати символічне наповнення та просторове поширення фразем із компонентом *голка* на матеріалах лексикографічних праць і зразків діалектних текстів із трьох наріч української мови, систематизувати семантичні можливості таких фразеологізмів, супровідні слова, системні явища.

Голка – інструмент для шиття, що в українській етнокультурі набув символіки провідництва, гострого неприємного слова, а через своє гостре вістря виконує роль обрядового предмета в багатьох звичаях і ритуалах (Жайворонок, с. 139).

Як приладдя для шиття – найважливішої жіночої роботи в минулі часи, тому що саме жінка шила одяг, інші речі для господарства – голка може символізувати майстерність і вправність господині, її працелюбність. В українській обрядово-звичаєвій культурі, а особливо в описах обрядів першої купелі дитини, знаходимо інформацію про важливість покласти біля дитини чи прикласти до руки саме приладдя для шиття – голку з ниткою, щоб дівчинка уміла добре шити, наприклад, у тексті наддністрянської говірки: *то |важно́й бу|ла |перша |купе"л' // а|би ди|т'а бу|ло здо|рове" і ба|гатеи і ш|час' т'а |мало ў жи|т'у / і би го с'а з|рош'і три|мали / то |л'али у ви|н'анку |воду і к|лали ў н'у ўс'о|го |того / шо ди|тин'і |мало |бути |пом'ічне // а бу|ли то к|в'іти / а|би кра|су |мало і ко"п'і|ки / а|би нуж|ди ў з|рошах не" знало // як то бу|ло д'і|чи / то к|лали до ва|н'анки |голку / нит|ки / а|би |шити ў|м'іло / хлоп|чикови к|лали оп|цен'ги / а|би буў |маїстром / а ше |д'іт'ом к|лали |ручку / во|луфко / а|би ў|чилис'а |добри // та|кої бу|ла |перша |купеил' ко|лис' і до |нин'ки збе"р'і|гайец'а* (с. Верб'ятин Буцацького р-ну Тернопільської обл.; інформант: Квасниця Любов Михайлівна, 1930 р. н.); у західноподільській говірці с. Летава Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.: *ва|рили в'і|двар дл'а ди|тини з бар|в'інку і з л'у|бистку / а як |першиї |купил' / то к|лали |ножиц'і / |голку / нит|ки / лис|ток йа|кіс' / каран|даш або ру|чку / шо|би ди|тина ў|м'іла пи|сати / чи|тати / ў|чити і ки|дали бар|в'інку т|рошки / л'у|бистку / а|би ди|тина вод|ружеина бу|ла і ко|би л'у|били* (інформант: Шутик Ганна Григорівна, 1950 р. н.).

У розповідях про застороги і табу в поведінці вагітної жінки натрапляємо на тлумачення фразеологізму *пришити долю*, в основі значення якого є заборона шити в свято чи неділю: *раз і ка|зали / що та |ж'інка |й|ка |їже ва|г'ітна / то |ї|її не" т|реба н'і п|расти / н'і |шити а|би бо|рон' |боже ди|тин'і не" за|їє|зати |дол'у // чос' так ко|лис' гово|рили // а |ї не"д'іл'у бо|рон' |боже |було |ї|її б|рати |голку |ї |руки а|бо вере|тено // ка|зали / що |йак|шо к|рутиш вере|теном / то ди|тин'і с'і св'іт |буде вес' час кру|тити // а |йак бе"реш |їг|лу |ї |руки / то |дол'у при|шийеш // і то ста|ралис'е то збе"р'і|гати |дуже |добре // і |мама н'і од|на не" хо|т'іла с|вої ді|тин'і н'і|чого з|лого // захо|рон'ували ц'і з|вичайі / переда|вали с по|ко|л'ін'е |ї по|ко|л'ін'е (с. Жизномир Буцацького р-ну Тернопільської обл.; інформант: Оленчук Михайло Петрович, 1941 р. н.).*

Голка слугує охоронним засобом і від «недобрих» очей, вроків: *йак |шли до ди|тини / то б|рали шос' со|лотке // ко|лис' так не" |було шоко|лади чи цу|керки / а та|к'і п|литочки |цукру / та|кїї при|сованїї |цукор / і хл'іб обо|їяс|ково // шоб ди|тину не" |їрик|ли / то к|лали чир|вону |ниточку з |голкою| а|бо ш|п'іл'ку заш|п'іл'ували дес' у со|рочину (с. Стріківці Борщівського р-ну Тернопільської обл.; інформант: Скрицька Ганна Василівна, 1938 р. н.).*

Фразеологізм, що кодифікований словником літературної мови, як з голки (голючки) 1) 'абсолютно новий і елегантний пошитий' (про одяг, взуття і т. ін.); 2) 'гарно одягнений, причепурений' (про людину); ошатний; 3) дуже гарно, елегантно' (ФСУМ, 1, с. 188), зафіксований у сучасному вжитку носіїв тільки західнополіських говірок – *од |голк'і 'новий (про одяг) (Аркушин, с. 85).*

У фразеології української літературної мови є одиниці, які характеризують і добре зроблену роботу, і навпаки, ледарство, наприклад: *і голки в руки не брати* 'зовсім нічого не робити' (ФСУМ, 1, с. 57); *і голки не підточили* зі словом *зробити* 'дуже якісно, так, щоб не було претензій' (ФСУМ, 2, с. 640).

Тільки в говірках Лемківщини ми зафіксували фразеологізми з компонентом *голка* на позначення зубожіння, втрати всього майна, що пов'язано із зовнішньою формою цього предмета господарювання, наприклад: *догаздовати ся на іглу* (Ступінська, с. 78), *догаздовати ся на іглу* [Ступінська 2000, с. 136], *догаздовати на іглу* (Вархол, с. 62). Схожу мотивацію мають одиниці структурно-семантичної фразеомоделі "схуднути + на + назва тонкого (довгого) предмета = втратити вагу, дуже схуднути", зафіксовані на території Західного Поділля: *|висох на |нитку, спашу|вала на |нитку, |висохнути на та|ран'ку, |висохла на |дримбу.*

Через свою дуже тонку форму та маленький розмір *голка* є об'єктом фразеотворення одиниць на позначення поняття 'дуже худий (худя)': східнословобожанські говірки – *за голкою сховається* 'дуже худий' (УУ, с. 134), *за голкою не видно* кого 'хто-н. дуже худий' (УУ, с. 133); *за голкою не" видно* 'схуднути, бути дуже худим': *похуда́ла вона́ / шо і за голкою вже неї видно* [Кушмет 2010, с. 46]; центральнословобожанські – *як голка 'худий'* [Сагаровський 2010, с. 144]; лемківські – *ху́дий як кебы іглу́ із їв* 'дуже худий' (Вархол, с. 62), *вызэрат як бы іглу з'ів* 'дуже худий' [Ступінська 2000, с. 82], *як кыбы іглу ззісти* 'бути дуже худим, виснаженим' (Ступінська, с. 102).

Загальноновживаним на українській етномовній території є фразеологізм із прозорою семантикою *ніде й голку встромити* з варіантами дієслів *ткнути, штрикнути*, список яких доповнює говіркове мовлення – *пропхати, просунути, пустити*, наприклад: *голкою ніде ткнути* – 1) 'дуже багато, у великій кількості'; 2) 'дуже тісно' (ФСУМ, 2, с. 886); *ніде й голкою штрикнути* 'дуже тісно' (ФСУМ, 2, с. 968); *ніде й голки встромити* 'дуже багато людей; нема вільного місця' (ФСУМ, 1, с. 155). У говірках так само вживають фразеологізми на позначення поняття 'дуже тісно' з образно-метафоричним типом подання конотативних смислів: у лемківських – *тісно, шо бы ані іглу́ не пропхав* (Вархол, с. 62); *тісно, же бы ані іглу́ не пропхати* [Ступінська 2000, с. 102]; *не было міста ані де глі хпасті* [Ступінська 2000, с. 102]; *ани іглу́ не пропхати* (Ступінська, с. 193); гуцульських – *нема́ (не було) де иглі́ пустіти* 'багатолюдно' (ГСЛ, с. 296); східнословобожанських – *ніде голки встромить* (УУ, с. 133); середньонадніпрянських – *голки не просунеш* (Чабаненко, с. 29), *ніде голки встромить* (Чабаненко, с. 93).

У текстах з гуцульсько-покутської говірки такий фразеологізм уміло вжито після розлогих описів того, як у товарних вагонах у нелюдських умовах вивозили мешканців з рідного краю (*поко́том лежали, на підлозі забито*). Саме фразеологізм *нема де |голку |їпус|тити*, на думку інформанта, концентрує характеристику важливої інформації і найточніше її передає: *|Боже" / |йак заб|їут у ту|пик товарн'а|ки / і ніх|то не відк|ри|вайі / не |дивитцї // |дротом ко|л'учим ва|гони закру|чені / ві|конці ма|ленки / а |л'уди на під|лозі |поко́том ли|ж'или |ї ти|фусї / |їкіс ва|гони ти|фозні |були ци шо // ... і це тут і ста|рі / |ї ма|лі / |ї мо|лоді / |їс'о на під|лозі за|бито / нема де |голку |їпус|тити / |їс'о с|пало // і так два |місіці |ї та|ких |муках нас |везли* [Лесюк 2005, с. 220-221]. Отже, фразеологізм у момент комунікації стає максимально навантаженим, центральним.

Образ дуже маленького вушка голки в мисленні та мовотворчості українців стає основою оцінних фразеологізмів з позитивною та негативною конотацією, наприклад: *пролізти крізь вушко голки* 'зробити щось неймовірне' (ФСУМ, 2, с. 709).

Те, що голка має дуже гостре вістря, слугує образною номінацією надзвичайного хвилювання, нервового збудження, почуття тривоги: у словнику літературної мови – *як на голках* (ФСМ, 1, с. 180); у наддністрянських говірках – *сидіти як на єглах* [Романюк 2002, с. 110]; гуцульських – *сидіти, як на іглах* ‘бути неспокійним, тривожним, переживати’ (ГСЛ, с. 557); *сидіти, як на іглах* ‘нервувати, переживати’ (ГСЛ, с. 296); буковинських – *як (єк) (ніби, мов)] на голках (шпильках, колючках)*, зі сл. *бути, сидіти, чекати* та ін. ‘у стані надзвичайного нервового збудження, збентеження, хвилювання’ (ФПЧ, с. 246); західнополіських – *йак на |голках* ‘поспішати і хвилюватися’ (Мацюк, с. 406); *спит’ йак на |голках* ‘чутливий сон’ (Мацюк, с. 428); лемківських – *на іглах сидіти* ‘бути неспокійним, нетерпеливим, нервуватися, переживати за що-небудь’ (Ступінська, с. 211), *на іглах сидіти* ‘неспокійно поводити себе’ (Вархол, с. 62), *с"идити йак на йігвах* ‘нервувати, нетерпелитися’ (Турчин, с. 133).

Найпродуктивнішими є варіанти фразем на позначення гострих неприємних слів, різкої критики, дошкуляння: лемківські – *вихати іглу пуд вухоть* ‘допікати’ (Вархол, с. 61), *вопахати іглу пуд ніхоть* ‘добряче вразити кого-небудь, дошкуляти комусь’ (Ступінська, с. 54); західноподільські – *йко|лоти |голкою* кого ‘завдати комусь неприємностей’ (Вер), *з|н'ати |голок* кому ‘критикувати когось’ (Злч); східнослов'янські на степові говірки Донбасу – *виставляти голки* ‘дуже злитися’ (УУ, с. 133), *підкладати голку* кому ‘робити кому-небудь неприємність’ (УУ, с. 134); порівняймо: в літературній мові – *заганяти голки в серце* ‘дошкуляти кому-небудь чимось’ (ФСМ, 1, с. 302). Про лайливу та злу людину в говірках кажуть: центральнослов'янських – *голки у роті* [Сагаровський 2010, с. 202]; східнослов'янських – *голки в роті* в кого ‘хто-небудь дуже злий’ (УУ, с. 133).

Фразеоактивність досліджуваного компонента засвідчує поширення значень для характеристики явищ та станів природи, зокрема, на позначення поняття ‘дуже ясно, світло’: у літературній мові – *хоч голки збирай (вибирай)* зі словами *видно, ясно* ‘дуже, надто, надзвичайно’; ясний, світлий’ (ФСМ, 1, с. 323); у лемківських говірках – *и іглу бы нашо* ‘дуже гарно, чітко видно що-небудь’ (Ступінська, с. 155), *ігли бы зберав* ‘дуже гарно видно’ (Вархол, с. 62); *ігли бы зберати* ‘дуже, надзвичайно’ (Ступінська, с. 98).

На основі схожості голки та соломинок і протиставленні їх кількості витворилися образний вираз *як голка в соломі* зі словами *зникнути, губитися, загубитися* ‘так, що не можна знайти, безслідно’ (ФСМ, 1, с. 180), *шукати голку в сіні (в соломі)*, *як голку в сіні шукати* зі значенням ‘неможливо виявити, знайти’ (ФСМ, 2, с. 969), які відомі й вживані у всіх говорах, наприклад: лемківських – *гледати як іглу в копі сіна* ‘безрезультатно шукати’ (Вархол, с. 61); наддністрянських – *шукати єглу в сіні* [Романюк 2002, с. 61]; буковинських – *шукати голку в копиці сіна* (ФПЧ, с. 229) та ін. Розвиток семантичних відтінків спостерігаємо в подільському діалектному мовленні – *шукати |голку й копиці* і *с'іна* ‘виконувати марну роботу’ (Скл); східностеповому – *голки у с'ін'і соби'рат* ‘виконувати роботу, яку нереально виконати’: *голки у с'ін'і соби'рай* / *знайти голку в стог'і с'іна* / *трудно знайти голку в с'ін'і* / *кан'єшно трудно* / *це так* / *робіт роботу* / *йак можна і не зак'інч'ит* [Кушмет 2010, с. 41]. Із дієсловом доконаного виду *знайти* у східностеповій говірці побутує вираз *знайти голку в стог'і с'іна* зі значенням ‘виконати клопітку роботу’: *ой* / *прац'уйе* / *прац'уйе* / *не к'інч'а і не крайу не видно* / *вже і руки опускайу*: *а* / *а виконав* / *все зробив* / *щ'о надумав* / *так це знайшов голку в стог'і с'іна* [Кушмет 2010, с. 48].

Прикметно, що фразеологізми, у складі яких є компонент *голка*, можуть належати і до сфери сільськогосподарських номінацій, наприклад, сталий вираз *пока|зат'и |голки* в середньополіських говірках вживають, говорячи про молоді посіви ‘прорости, зійти’ (Лисенко, с. 85); у наддніпрянських – *хоч на голку нижи* ‘про гарне, дорідне зерно’ (Чабаненко, с. 148).

Отже, загальноукраїнські та діалектні фразеологізми кодують загальні ціннісні уявлення носіїв етносу та їх здатність характеризувати, давати оцінку чомусь чи комусь через компонент *голка*. На певних ареалах української мови спостерігаємо специфіку метафоричних перенесень, акценти на конкретних ознаках. За нашими матеріалами визначено, що в досліджуваних фразеологізмах українських говірок із компонентом *голка* актуалізовано значення ‘дуже худий (худа)’, ‘багатолюдно, тісно’, ‘сердита, зла, невдоволена людина’, підтверджено збіг структури та семантики одиниць, але збереження фонетичних діалектизмів (*игла, йгла, йігва, иголжа*) в складі фразем говірок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кушмет, М. (2010). Матеріали до фразеологічного словника українських східностепових говірок (на матеріалі говірки с. Оленівки Волноваського району Донецької області). *Донецький вісник Наукового товариства ім. Шевченка*. Т. 28. Донецьк, 2010, с. 34–50.
2. Лесюк, М. П. (2008). *Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району)*. Івано-Франківськ, 328 с.
3. Романюк, Н. В. (2002). *Фразеологія верхньонаддністрянських говірок нижньої течії річки Бистриці*: дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 – українська мова. Запоріжжя, 204 с.

4. Сагаровський, А. А. (2010). Із фразеології центрально-східнослов'янських говірок. *Лінгвістика : зб. наук. праць*. Харків, 2010, вип. 3(21), ч. I., с. 200–206.
5. Ступінська, Г. Ф. (2000). *Фразеологія лемківського говору української мови* : автор. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова. Тернопіль, 198 с.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ

Аркушин – Аркушин, Г. Л. (2003). *Сказав, як два зв'язав. Народні вислови та загадки із Західного Полісся і західної частини Волині*. Люблін-Луцьк, 176 с.

Вархол – Вархол, Н. Д., Івченко, А. І. (1990). *Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини*. Братіслава, 160 с.

ГСЛ – Гуцульські світи. Лексикон (2013) / Н. Хобзей, Т. Ястремська, О. Сімович, Г. Дідик-Мешуш. Львів, 668 с.

Жайворонок – Жайворонок, В. В. (2006). *Знаки української етнокультури: Словник-довідник*. Київ, 703 с.

Лисенко – Лисенко, П. С. (1974). *Словник поліських говорів*. Київ, 260 с.

Мацюк – Мацюк, З. С. (2013). *Що сільце, то нове слівце. Словник фразеологізмів Західного Полісся*. Луцьк, 476 с.

Ступінська – Ступінська Г. Ф., Битківська Я. В. (2013). *Фразеологічний словник лемківських говірок*. Тернопіль, 464 с.

Турчин – Турчин Є. (2001). *Словник села Тилич на Лемківщині*. Львів, 2001, 384 с.

УУ – Ужченко, В. Д., Ужченко, Д. В. (2013). *Фразеологічний словник східнослов'янських і степових говірок Донбасу*. 6-е вид. Луганськ, 552 с.

ФПЧ – *Фразеологізми та паремії Чернівеччини: матеріали до словника* (2017). Г. Кузь, Н. Руснак, М. Скаб, Л. Томусяк. Чернівці, 352 с.

ФСМ – *Фразеологічний словник української мови: у 2-х кн.* (1993) / укл.: В. М. Білоноженко та ін. Київ,

Чабаненко – Чабаненко, В. А. (2001). *Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпряни*. Запоріжжя, 201 с.

УДК: 811.161.2'373.7:821.161.2Т1/7].08

Райса Козак

кандидат філологічних наук, доцент, доцент
кафедри української мови Кам'янець-Подільського
національного університету імені Івана Огієнка
(Кам'янець-Подільський, Україна)
e-mail: rajakozak1916@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4779-1765

Людмила Поплавська

асистент кафедри української мови
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
(Кам'янець-Подільський, Україна)
e-mail: poplavskaludmila36@gmail.com
ORCID: 0000-0002-1523-3697

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ У РОМАНІ «ГОЛОС ПЕРЕПІЛКИ» МАРІЇ ТКАЧІВСЬКОЇ ЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ МАРКЕРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНООСОБИСТОСТІ

У статті розглянуто один із провідних напрямків дослідження української фразеології – антропоцентричний. Зазначено, що на ґрунті української фразеології були здійснені спроби комплексного аналізу мовного матеріалу з позицій семантичної прагматики, лінгвокультурології, когнітивної лінгвістики, семіотики, але таких досліджень небагато. Виявлено, описано та класифіковано фразеологізми в авторському тексті «Голос перепілки» Марії Ткачівської. Доведено та проілюстровано зв'язок фразеологічних одиниць з емоціями, характерними рисами та оцінками людини-українця.

Ключові слова: антропоцентричний підхід, мова, культура, фразеологізм, фразеологічна одиниця (ФО), фразеологія української мови, оцінка, лінгвокультурологія, етнічна особистість.